לדידי אמר לי עכו"ם דמינך זבנה מהימן מי איכא מידי דאילו (א) עכו"ם אמר לא מהימן ואילו אמר ישראל משמיה דעכו"ם מהימן אלא אמר רבא אי אמר ישראל קמי דידי זבנה עכו"ם מינך וזבנה ניהלי מהימן מיגו דאי בעי א"ל אנא זבינתה מינך ואמר רב יהודה האי מאן דנקיט מגלא ותובליא ואמר איזיל איגזרה לדקלא דפלניא דזבנתיה מיניה מהימן (ב) לא חציף איניש למיגזר דקלא דלאו דיליה ואמר רב יהודה האי מאן דאחזיק מגודא דערודי ולבר לא הוי חזקה מ"ט מימר אמר כל דזרע נמי ערודי אכלי ליה ואמר רב יהודה אכלה ערלה (ג) אינה חזקה תניא נמי הכי אכלה ערלה שביעית וכלאים אינה חזקה אמר רב יוסף אכלה שחת לא הוי חזקה אמר רבא ואי בצואר מחוזא קיימא הוי חזקה אמר רב נחמן תפתיחא לא הוי חזקה אפיק כורא ועייל כורא לא הוי חזקה והני דבי ריש גלותא לא מחזקי בן ולא מחזקינן בהו: והעבדים וכו': עבדים יש להם חזקה והאמר ר"ל הגודרות אין להן חזקה אמר רבא אין להן חזקה לאלתר אבל יש להן חזקה לאחר ג' שנים אמר רבא אם היה קטן מוטל בעריסה יש לו חזקה לאלתר פשיטא לא צריכא דאית ליה אימא מהו דתימא ניחוש דלמא אימיה עיילתיה להתם קמ"ל אימא לא מנשיא ברא הנהו עיזי דאכלו חושלא בנהרדעא אתא מרי חושלא תפסינהו והוה קא טוען טובא אמר אבוה דשמואל יכול לטעון עד כדי דמיהן דאי בעי אמר לקוחות הן בידי והאמר ר"ל הגודרות אין להן חזקה שאני עיזי דמסירה לרועה והא איכא צפרא ופניא בנהרדעא טייעי שכיחי ומידא לידא משלמי: ר' ישמעאל אומר שלשה חדשים וכו': לימא ניר איכא בינייהו דרבי ישמעאל סבר ניר לא הוי חזקה ורבי עקיבא סבר ניר הוי חזקה ותסברא לרבי עקיבא מאי איריא חודש

אפילו

לדידי אמר לי עכו"ם דמינך זבנה מהימן. דמלאסיק אדעתיה למיטען הכי ה"נ הוה מצי למיטען אנא זבינתה מינך ואכלתי' שני חזקה דמהימן הלכך מה לו לשקר וקושטא קאמר: **מי איכא מידי דאילו אמר עכו"ם לא מהימן כו'.** השתא נמי חזקה שאין עמה טענה היא דאפי' אם טענתו אמת היא דאמר ליה עכו"ם דמישראל זבנה הלא אין בדבריו של עכו"ם כלום בלא שטר: **קמאי דידי.** כלומר שאני יודע בבירור היינו חזקה שיש עמה טענה: **האי מאן דנקיט כו'.** כבר פרישית לה לעיל [לג:]: **האי מאן דאחזיק מגודא דערודי ולבר לא הוי חזקה.** חיות השדה שבאות ואוכלות הזרעים שבקצות השדה ויש שעושין קירות וגודרין השדה ומניחין קרקע חוץ לקיר מעט בשדות הסמוכות ליער ומשליכים שם זרע ומה שצומח באות החיות ואוכלות אותו ואינן נכנסות בשדה עכשיו ואם בא אדם והחזיק באותו הקרקע חוץ לגדר אינה חזקה דיכול לומר דכיון דכל מה דזרע בההוא קרקע ערודי אכלי ליה לא איכפת ליה למחות דלא אחזיק כדמחזקי אינשי לפיכך לא הויא חזקה: **אכלה ערלה.** אחת מן השלש שנים הויא שנת ערלה אינה חזקה דלא איכפת ליה לבעל השדה בשנת ערלה ולכך לא מיחה וכ"ש אם שלשתן שני ערלה. ערלה וכלאים אכילתן באיסור שביעית הפקר לכל לכך לא מיחה ולא הויא חזקה. ובפירוש ר"ח גרסינן הכי אכלה ערלה ושביעית וכלאים הרי זו חזקה ולא נהירא: **אכלה שחת.** שלא המתין עד שתגדל התבואה אלא ג' שנים קצרה כשהיא שחת ומאכיל לבהמתו אינה חזקה דשמיט ואכיל ולא היה אוכל כשאר בני אדם ולפיכך לא חשש זה למחות בו שיש רגלים לדבר שירא הוא להחזיק כשאר בני אדם לפי שבגזל ירד בה: **ואמר רבא ואי.** קאי האי שחת: **בצואר מחוזא.** בבקעת מחוזא הוי חזקה לפי שעשירים הם ובהמות להם הרבה ודרכם להאכיל השדות לבהמות כשהן שחת: **תפתיחא.** קרקע פתוחה ומלאה בקעים ואינה מוציאה פירותיה לא הויא חזקה דמפני רעתה לא הקפיד למחות. ורבי' חננאל פירש תפתיחא שדה שלא חרש אותה אלא הוגשמה ונשבה הרוח וזרחה השמש ונתבקעה כגון פתחי חרישה וזרע בה כגון זה אינה חזקה: **אפיק כורא.** זרע כור: **ועייל כורא.** וליקט בו כור והכנים לביתו דכיון דליכא הרווחה לא הוי חזקה דלא חשש זה למחות: **לא מחזקי בן.** אם החזיק אחד מהן בשדותינו אינה חזקה וצריך להזהר בשטרו דמחמת יראתן לא מיחו בהן: **ולא מחזקינן בהו.** שמתוך שהם עשירים ויש להם בתים ושדות הרבה מניחין בני אדם לדור בבתיהם ושותקים ושמחים כדי להשביח קרקע שלהם ויעלהם מתוקנים וגם למחות אינן חוששים לפי שבזרוע יטלו את שלהם כל זמן שירצו. וי"מ לפי שעסוקין בצרכי צבור אין יודעין מי מחזיק בשלהן ולא נהירא: **הגודרות אין להן חזקה.** גודרות צאן וכל דבר המהלך בדרכים ובשווקים שיכול לומר מעצמו נכנס או אתה הכנסתו לביתך והחזקת בו אינה חזקה ואין יכול לומר לקוח הוא בידי והעבדים מהלכים הם בכל מקום ותנן דיש להם חזקה: ומשני הא דאמר ר"ל אין להן חזקה ה"מ לאלתר שהמחזיק בהן בביתו אין יכול לטעון לקוח הוא בידי בלא עדים ובלא ראיה כשאר מטלטלין שאין יכולין להלך ואין עשוין להשאיל ולהשכיר דנאמן כהן לומר לקוח הוא [בידי] הואיל וישנו בביתו דבשאר מטלטלין הוי חזקה לאלתר דהמוחזק בהן יכול לטעון שלי הוא שלקחתיו אבל יש [א] להן לעבדים ולגודרות חזקה לאחר ג' שנים שהיה לו לזה המערער למחות ולא מיחה: **אמר רבא.** עבד כנעני קטן המוטל בעריסה: **יש לו חזקה לאלתר.** אם החזיק בו אחד ואמר לקוח הוא בידי נאמן הואיל ואין יכול להלך ולא דמי לגודרות וגם אין עשוי להשאיל ולהשכיר: **פשיטא.** דודאי מעצמו לא הלך: **דעיילא אימיה.** דעבד בבית אותו המחזיק תדיר: **אימיה עיילתיה.** ושכחתיה שם דהשתא היינו גודרות: **הני עיזי דאכלו חושלא.** שעורים קלופים שנכנסו בשדה [ואכלו] אותה תבואה השטוחה שם לשמש וקיימא לן [ב"ק טו:] שן מועדת היא לעולם וכי הויא ברשות הניזק נזק שלם משלמת ואין עדים מעידין מה אכלו מעט או הרבה וטוען בעל השדה כי הרבה אכלו יותר מכדי דמיהן של עזים הללו: **יכול לטעון עד כדי דמיהן.** של עזים מ"ט מיגו דיכול למימר בעל השדה לקוחין הן בידי דהא תפיס בהו ומהימן כי קאמר נמי כך וכך אכלו מהימן. וקיימא לן האי מהימן בשבועה אבל בטפי מכדי דמיהן לא מהימן אלא בעדים: **והאמר ר"ל כו'.** ואמאי יכול לטעון עד כדי דמיהן הא ליכא מיגו דלא מצי למימר לקוחין הן בידי: **שאני עיזי.** דאע"ג דגודרות נינהו כיון דמסירי לרועה מתוך שמשוטות הן יותר מאילים וכבשים ואין אדם יכול להחזיק בהן בדרך לפיכך יש להן חזקה: **והאיכא צפרא.** שהולכים יחידות מבית הבעלים עד בית הרועה: **ופניא.** שהרועה מביאן מן השדה עד תוך העיר וכל אחת הולכת מעצמה לבית הבעלים: **טייעי.** ישמעאלים גנבים: **מידא לידא משלמי.** מיד הבעלים ליד הרועה שחרית ומיד הרועה ליד הבעלים ערבית ואין הולכות יחידות כלל: **ניר.** חרישה כדכתיב נירו לכם ניר (הושע י): **רבי ישמעאל סבר ניר לא הוי חזקה.** אלא גמר פירי הלכך צריך ג' חדשים בראשונה וג' באחרונה דבכדי גדל פרי כל צרכו וי"ח חדשים באמצע דבעינן רצופין: **ורבי עקיבא סבר ניר הוי חזקה.** הלכך בחדש אחד סגי כדי לעשות ניר:

אפי'

הכי גרים ר"ח אכלה ערלה שביעית וכלאים הויא חזקה. וכן נראה לר"י עיקר ומיירי כשאכלה זמורות וכן מוכח בהאשה שנפלו (כתובות דף פ.) דתנן המוציא הוצאות על נכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא קימעא ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל ואמר בגמרא עבד רב יהודה עובדא בתבילי זמורות ורב יהודה לטעמיה דאמר רב יהודה אכלה ערלה שביעית וכלאים הויא חזקה ואין לומר דלעולם גרס הכא אינה חזקה והתם כשאכלה זמורות והכא כשאכלה פירות שהן אסורים ולכך לא הויא חזקה שלא אכל כדרך האוכלים דאם כן הוה ליה לאיתויי הסיא דהתם נמי הכא דאיירי בדיני חזקה וא"ת דהכא משמע דזמורות ועלי כלאים שרו ומ"ש מהא דאמרינן בפרק כל שעה (פסחים דף כו:) תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם חדש יותץ מכלל דאסירי ואמרינן נמי התם (דף כה.) כלאי הכרם עיקרן נאסר ומיהו הא לא קשה דאיכא למימר דעיקרן נאסר משום דכתיב (דברים כב) הזרע וי"ל דהתם איירי בזרוע מעיקרן שנזרעו הזרעים עם נטיעות הכרם שגדלו הזמורות באיסור אבל הכא איירי בזמורות שהיו כבר גדולים קודם שנזרעו כלאים שאותן אין נאסרים אלא כשהוסיפו מאתים כדאמר בפרק כל שעה (שם דף כה.) ובפרק כל הבשר (חולין דף קטז.) זרוע ולא הוסיף מאתים אין לא הוסיף מאתים לא ומיירי הכא שזמורות לא הוסיפו מאתים והפירות הוסיפו ולכך לא הויא חזקה אלא בזמורות ואין זה דוחק דהכי הוי אורחא דמילתא שקודם מוסיפין הפירות מאתים מן הזמורות לפי שהזמורות כבר היו גדולות קודם זריעת כלאים:

נרה

עין משפט נר מצוה

נט א מיי' פי"ד מהל' טוען ונטען הלכה ו סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סי' קמט סעיף מח:

ס ב מיי' שם פי"ב הל' טו סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סי' קמא סעי' יג:

סא ג מיי' שם הל' יג ועיין בהשגות ובכ"מ טוש"ע שם סעיף יא:

סב ד ה מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף י:

סג ו מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעי' ה:

סד ז מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעי' ו:

סה ח מיי' פי"ג שם הלכה ב סמג שם טור ח"מ סי' קמט:

סו ט מיי' שם פי"ב הל' א סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קלה ס"א וסי' עב סעי' לא:

סז י כ מיי' שם הלכה ד וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' קלה סעי' ג:

סח ל מיי' שם הל' ג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' עב סעי' יז יח לא:

סט מ מיי' שם פי"ב הל' ג סמג שם טוש"ע שם סעיף לא וסי' קלה סעיף א [וכרב אלפס עוד כתובות פרק ט דף קמ: ובשבועות פ"ז דף שיד:]

מסורת הש"ס

א) לעיל לג: ע"ש, ב) [כתובות פ. ע"ש], ג) (שם), ד) כתובות פד: גיטין כ:, ה) ב"מ קטז. ו) [צ"ל דמסיק, יעב"ץ], ז) נ"ל כמו. רש"ל, ח) [ועי' תוס' מנחות נח: ד"ה ואיכא דאמרי].

◆

גליון הש"ס

גמרא עיזי דמסירי לרועה. עיין ב"ק דף טו ע"ב תוס' ד"ה אין:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאילו אמר עכו"ם לא מהימן: (ב) שם מהימן מ"ט לא חציף: (ג) שם ואמר רב יהודה אכלה ערלה שביעית וכלאים אינה חזקה:

◆

הגהות הגר"א

[א] רשב"ם ד"ה ומשני. אבל יש כו'. ש"ע שם סי' קנ וב"י סי' קלה. והמכ"ם וש"ע סי' קלה כתבו פגדים לבד (ועמ"ש רכיט שם בס"ק ה):

◆

מוסף רש"י

מגלא ותובליא. כלי נגרי תמרים, המגל לגדור ותובילא חבל לעלות לדקל מרוב גבהו, ר"מ תובילא סל לקבל פירות (לעיל לג:). ואמר. כפניא, איזיל איגזרה לדקלא דפלניא. כלומר אלקוט הפירות, מהימן. ושבקין ליה ב"ד ללקט הפירות בלא עדים ושטר, אחרי שאין ידוע שהבעלים מוחין כבר קודם לקיטה, ואם אתא מגריה וטען להד"ם אחר שליקט האלין לית עליה אלא שבועת היסת, אבל מקמיה דלינגדריה אתא מריה דדיקלא ואמר להד"ם, לא מהימן מלקט עד דמייתי ראיה (לעיל לג:). אכלה ערלה. אכלה לוקח שני ערלה, שאין הנאתן אלא בזמורות, שהפירי אסור בהנאה, או שביעית שהוא הפקר, או שזרעה כלאים, הרי זו חזקה. פועלין לו למנין שלש שנים, אי אתת מהשלש שנים אחת מאלו (כתובות פ.). הגודרות. בהמות (גיטין כ:) בהמה דקה על שם (במדבר לב) גדרות צאן (כתובות פד:). אין להן חזקה. אין המחזיק בהם יכול לומר לקוחין הן בידי, שמא מאליהן ונכנסו בביתו, לפי שדרכן להלך בשדות (שם) אדם שתפסן אינו יכול לטעון לבעליהם מכרתם לי דאיכא למימר מעצמן הלכו אצלו (גיטין כ:).

◆

רבנו גרשום

ומקשי' מי איכא מידי וכו'. אלא אמר רבא אי אמר ההוא ישראל דזבנה מעכו"ם קמי דידי זבנה ההוא עכו"ם מיניה דישראל ולבתר הכי זבנה (מינך) ניהלי מהימן מיגו וכו': האי מאן דאחזיק מגודא דערודי ולבר. כגון שרגילין בני אדם שיש להם שדות סמוך ליער משמרין מקצת משדה סמוך ליער ובונין בשדה ועושין מחיצה בין השדה ליער בשביל שאם יצאו חיות ערודין מן היער כדי שירעו באותה הרחקה שיש מן המחיצה ליער ולא יבואו לשבור המחיצה ולאכול התבואה ואם החזיק אדם באותו שיור שהניח בשביל הערודים אפילו לאחר שעמדה ברשותו ג' שנים אין חזקתו חזקה מאי טעם דאמרינן האי דלא מיחה זה בעל הקרקע בתוך ג' שנים דקסבר הואיל וכל מאי דזרע האי ערודי אכלי ליה ומשום הכי שתק ולא איבד שדהו בשתיקתו: אכלה ג' שנים ערלה. היכי דמי כגון שהיו בה נטיעות ושנה ראשונה טענו פירות מקצתן והיו ערלה ובשנה שניה טענו אחרים ובשלישית אחרים דכולהו הוי ערלה אינה חזקה דהאי דשתיק בעל השדה ולא ערער משום שלא היו ראוין לאכילה: אכלה שחת. ג' שנים שלא הניחה שתגדל התבואה אלא היה קוצצה כשהיא שחת ומאכילה לבהמות אינה חזקה דשמעינן דאי הוה ולא אלמה כאכילת בני אדם: אי בצואר מחוזא. כלומר אם אותה קרקע עומדת סמוך למחוזא שעשירים היו הויין שדותיהן למאכל בהמתן אי לא

רבנו גרשום (המשך)

מיחה הויא חזקה: תפתיחא. זהו קרקע שפתוחה היא יותר מבית השלחין שפתוחה היא ובקועה כבכרה זו שאינה מקבלת מים כך אין ניכרין בה המים ואין יכולין להשקותה ואינה מוציאה פירותיה אם החזיק בה אדם ג' שנים אינה חזקה הואיל שאין בה שום לחלוחית לא חשש למחות: אפיק כורא ועייל כורא. שאין מוציאה כי אם כעין שזורעין בה ולא יותר אינה חזקה דלא חשש למחות הואיל ואין מרווית בה: והני דבי ריש גלותא אם מחזיקין בקרקעות שלנו ג' שנים אינה חזקה דבשביל כבודן שתקי אינשי: ולא מחזקינן בהו. בשדותם בג' שנים דמשום דעשירים נינהו שתקי אי נמי משום דטרידי בטורח צבור ולא ידעי ולא מחו. והעבדים יש להם חזקה. מי שמחזיק בהם ג' שנים: הגודרות אין להם חזקה. כגון צאן ובהמה שאם החזיק בהן אינה חזקה משום דיש בהם רוח חיים דאיכא למימר מאליהם הלכו אצלו והחזיק בהן גבי עבדים נמי איכא למימר מאליהן הלכו אצלו והחזיק בהן ואמאי יש להן חזקה: אמר רבא אין להם חזקה לאלתר אבל יש להן חזקה לאחר ג' שנים: א) כדקתני בהמה גבי עבדים וגבי גודרות בהמה דקה דאין להם שמירה כל כך אין להם חזקה אבל בהמה גסה דיש להן שמירה יש להם חזקה לאלתר דמצי אמר אתה מכרת לי: קטן עבד יש לו חזקה. משום דליכא למימר איהו אזיל לחמן: ג) אית ליה אימא לא מנשיא ברא ומדאיתא גבי האי ב' ימים או ג' ולא מיחה יש לו חזקה: חושלא. שעורין קלופות: דמסירי לרועה. ויש להן שמירה משום הכי כשהן ברשות של זה יש להן חזקה דליכא למימר דמאחריני נינהו: צפרא ופניא. דאזלי לחודייהו לרועה והדרי לביתייהו בלא שמירה ובדין הוא דלית להו חזקה דאיכא למימר מנפשייהו אזלי התם ואחזיק בהו. ומשני בנהרדעא שאני משום דשכיחי טייעי כלומר גנבים ישמעאלים לא שביק לגודרותיהו למיזל לחודייהו כי אם מידא דבעל הבהמות לידא דרועה ומידא דרועה לידא דבעל הבהמות משום הכי יש להן חזקה. פיס' ר' ישמעאל אומר שדה בית הבעל לא צריך לאחזוקי בה ג' שנים רצופות שלימות כי אם ג' חדשים בסוף שנה ראשונה וג' חדשים בתחלת שנה אחרונה וי"ח חדשים של אמצעית דפחות מיכן לא חשיבי ג' שנים ולהכי נקט בה ג' חדשים דג' תבואות בעינן בג' שנים ובג' חדשים מתגדלות תבואה של שעורים ושל שבולת שועל ולכלך לתוצן טרמייש. לימא ניר איכא בינייהו דר' ישמעאל משום הכי בעי ג' חדשים ולא פחות מאה ניר ליה לקרקע לא הויא חזקה עד ג' שנים שלמים: ג) דעבד ליה ניר דניר הוה חזקה: ואפי' יום אחד סגיא. דביום אחד

א) שולי צ"ל ואלה דלא קתני בהמה גסה גבי עבדים משום דדוקא גבי גדרות דבהמה דקה וכו'. ב) נ"ל ג"ל דלאים ליה אימא וכו' קמ"ל אימא לא מנשיא בה לא כו'. ג) שולי צ"ל ור"ע סבר ניר הוי חזקה.